LIBRIS | We know books

GEORGE ORWELL

Traducere din limba engleză
de Cătălina Matei

bestseller

Chișinău • București
2022

LIBRIS | We know books

George Orwell
Nineteen Eighty-Four

Editor: Ion Bargan
Redactor: Cristina Malache
Tehnoredactare: Mihai Ungureanu
Copertă: Andreea Francesca Cichi

Descriere CIP a Camerei Naționale a Cărții

Orwell, George.

1984 / George Orwell ; traducere din limba engleză de Cătălina Matei ; copertă: Andreea Francesca Cichi. – Chișinău : Bestseller ; București : S. n., 2022
– 335, [1] p.

ISBN 978-9975-3547-2-1.

821.111-311.6

O-82

Librăriile Bestseller din Chișinău:
• UNIC, etaj 1. Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 8
• Centru: str. Pușkin 35
• Botanica: Jumbo, etaj 1, bd. Decebal 23/1
• Ciocana: bd. Mircea cel Bătrân 32
• Telecentru: str. Drumul Viilor 36/1

Pentru comenzi:
www.bestseller.ro
www.bestseller.md

Tiparul efectuat la NETPRINT

PARTEA I

CAPITOLUL I

Era o zi senină și rece de aprilie, iar ceasurile băteau ora 13:00. Cu bărbia vârâtă în piept ca să scape de vântul ticălos, Winston Smith s-a strecurat în grabă printre ușile de sticlă ale blocului *Victoria*, dar nu îndeajuns de repede, așa că odată cu el în încăpere a pătruns și un vârtej de praf nisipos.

Holul mirosea a varză fiartă și a preșuri vechi. Pe peretele de vizavi de intrare era lipit un afiș colorat, mult prea mare pentru a fi expus în interior. Pe afiș era reprezentată o față imensă, cu o lățime de peste un metru, a unui bărbat de vreo 45 de ani, cu o mustață neagră și stufoasă, cu trăsături brutale, dar frumoase. Winston s-a îndreptat spre scări. N-avea rost să încerce să ia liftul. Chiar și în cele mai bune vremuri, ascensorul funcționa rar, cu atât mai mult acum, când pe timpul zilei energia electrică era întreruptă. Se aflau în plin regim de economisire, urma Săptămâna Urii și se făceau pregătiri în acest sens. Apartamentul lui era la etajul șapte, iar Winston, care avea 39 de ani și un ulcer varicos deasupra gleznei drepte, urca încet, oprindu-se din când în când ca să se odihnească. La fiecare palier, aceeași față enormă îl privea lung de pe afișul lipit pe peretele de vizavi de camera liftului. Portretul cela era făcut astfel, încât se părea că era cu ochii pe tine indiferent de locul în care te aflai. FRATELE CEL MARE TE VEGHEAZĂ, era titlul de dedesubt. În apartament, o voce suavă citea dintr-o listă de cifre care aveau de-a face cu producția de fontă. Vocea venea dintr-o placă dreptunghiulară de metal

LIBRIS We know books

care semăna cu o oglindă fără luciu, instalată în peretele din dreapta. Winston a învârtit un buton și vocea a slăbit, dar cuvintele se deslușeau cu ușurință în continuare. Acest aparat (care se numea *teleecran*) putea fi dat mai încet, dar nu era posibil să-l oprești de tot. Winston se duse la fereastră – era scund și slab, iar salopeta albastră, care era uniforma partidului, nu făcea decât să evidențieze cât de slab era. Avea părul foarte deschis, fața rumenă din fire, pielea înăsprită de la săpunul rugos și lamele de ras tocite și de la frigul iernii ce tocmai se sfârșise.

Afară, chiar și prin geamul închis, lumea părea rece. Jos, pe stradă, mici rotocoale de vânt luau praful și bucățile de hârtie în vârtejuri și chiar dacă soarele strălucea și cerul era de-un albastru-strident, totul părea lipsit de culoare, cu excepția afișelor lipite peste tot. Fața cu mustață neagră se uita de sus la fiecare orice colț de stradă mai important. Chiar și pe fațada casei de vizavi era un afiș. FRATELE CEL MARE TE VEGHEAZĂ, zicea titlul, în timp ce ochii întunecați priveau adânc în ochii lui Winston. Jos, la nivelul străzii, alt afiș, rupt la un colț, flutura în vânt, acoperind și descoperind un singur cuvânt – SOCENG. În depărtare, un elicopter trecea în zbor printre acoperișuri, plana pentru o clipă ca o muscă și se îndepărta într-un zbor curbiliniu. Era patrula de poliție care spiona pe la ferestrele oamenilor. Patrulele nu contau, oricum. Doar Poliția Gândului conta.

În spatele lui Winston, vocea de la *teleecran* încă flecărea despre fontă și despre supraîndeplinirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. *Teleecranul* recepționa și transmitea simultan, captând orice sunet care depășea volumul unei șoapte foarte domoale. Mai mult decât atât, atunci când Winston se afla în câmpul vizual al plăcii metalice, el nu numai că era auzit, dar putea fi și văzut la fel de bine. Bi-

neînțeles că nu aveai de unde să știi dacă la un moment dat ești supravegheat. Cât de des sau după ce orar Poliția Gândului se conecta la cablul unui individ era doar de presupus. Nu era exclus ca aceasta să supravegheze pe toată lumea tot timpul. Oricum, se putea conecta la cablul tău oricând ar fi vrut. Trebuia să trăiești – și trăiai, dintr-un obicei care devenise instinct – presupunând că fiecare sunet pe care-l faci e interceptat și că fiecare mișcare ți-e examinată, mai puțin pe întuneric.

Winston stătea cu spatele la *teleecran*. Era mai sigur așa, deși, după cum știa și el bine, și un spate poate să trădeze multe lucruri. La un kilometru distanță, Ministerul Adevărului, locul său de muncă, se înălța vast și alb deasupra peisajului sumbru. Iată, se gândi Winston cu un vag dezgust, iată Londra, orașul principal al Aerodromului Unu, a treia cea mai populată provincie a Oceaniei. Încercă să-și stoarcă o amintire din copilărie care să-i zică dacă Londra fusese dintotdeauna așa. Oare existaseră dintotdeauna priveliștile astea cu clădiri dărăpănate din secolul XIX, cu marginile sprijinite în grinzi, cu ferestre peticite cu carton, cu acoperișuri din tablă ruginită și cu garduri gata să se prăbușească-n toate direcțiile? Și locurile bombardate, unde praful alb de ipsos se rotește în aer și răscoagele[1] cresc peste grămezile de moloz; și locurile unde bombele au curățat porțiuni mai mari de pământ peste care-au răsărit sordide colonii de locuințe din lemn ca niște cotețe? Dar n-avea niciun sens, nu-și putea aminti; nu mai rămăsese nimic din copilăria sa, cu excepția unui șir de imagini foarte clare, care însă sunt lipsite de orice fundal și pe care, în mare parte, nu le înțelege.

[1] Plantă erbacee meliferă cu frunze moi, lanceolate și cu flori mari, roșii-purpurii sau albe

LIBRIS We know books

Ministerul Adevărului – *Miniadev*, în *Nougrai*[2] – se deosebea extrem de mult de orice alt obiect din zare. Era o enormă structură piramidală din beton alb, strălucitor, înălțându-se, terasă după terasă, 300 de metri în aer. De unde stătea Winston, se puteau citi, reliefate pe fațada albă într-o inscripție elegantă, cele trei sloganuri ale partidului:

RĂZBOIUL E PACE
LIBERTATEA E SCLAVIE
IGNORANȚA E PUTERE

Se spunea că Ministerul Adevărului ar avea 3 000 de camere deasupra nivelului solului și ramificațiile corespondente dedesubt. În diferite colțuri ale Londrei mai existau încă trei clădiri care se asemănau ca mărime și ca aspect cu cea a Ministerului Adevărului. Acestea eclipsau arhitectura din jur atât de mult, încât de pe acoperișul blocului *Victoria* le puteai vedea pe toate patru deodată. Erau sediile celor patru ministere între care era împărțit întregul sistem de guvernare: Ministerul Adevărului, care se ocupa cu știrile, divertismentul, educația și artele frumoase; Ministerul Păcii, care se ocupa cu războiul; Ministerul Iubirii; care menținea legea și ordinea. Și Ministerul Prosperității, care era responsabil de afacerile economice. Denumirile lor, în *Nougrai*: *Miniadev*, *Minipax*, *Miniiubi* și *Miniprosper*.

Ministerul Iubirii era unul cu adevărat înspăimântător. Nu avea deloc ferestre. Winston nu fusese niciodată înăuntrul Ministerului Iubirii și nici la mai puțin de jumătate de kilometru de el. Era un loc în care nu puteai intra decât cu treburi oficiale și chiar și atunci doar traversând un labirint de rețele de sârmă ghimpată, uși de oțel și cuiburi as-

[2] Nougrai era limba oficială a Oceaniei. Pentru mai multe informații despre structura și etimologia acesteia, a se vedea Appendixul. NOUSPUS, Nousens.

cunse de mitralieră. Până și străzile care duceau la barierele lui exterioare erau patrulate de gardieni cu fețe de gorilă îmbrăcați în uniforme negre și înarmați cu bastoane.

Winston s-a întors brusc. Își afișă pe față acea expresie de optimism liniștit, care era recomandabil de purtat când aveai de-a face cu *teleecranul*. Traversă camera spre bucătăria micuță. Părăsind ministerul la ora asta a zilei, își sacrificase prânzul la cantină fiind conștient de faptul că nu avea altă mâncare în bucătărie în afara unei bucăți de pâine neagră, pe care trebuia să o păstreze pentru micul dejun din următoarea zi. Luă de pe raft o sticlă cu un lichid incolor, cu o etichetă simplă, albă, pe care scria GIN VICTORIA. Împrăștia un miros respingător, grețos, ca de alcool chinezesc de orez. Winston și-a turnat aproape o cană întreagă, s-a încordat ca pentru un șoc și a dat-o pe gât ca pe o doză de medicament.

Imediat s-a făcut roșu la față și a început să lăcrimeze. Băutura asta era ca acidul azotic, ba mai mult, înghițindu-l, aveai senzația că ești lovit în moalele capului cu o măciucă de cauciuc. În clipa următoare însă, arsura din stomac se domolise și lumea începuse să pară mai veselă. Și-a scos o țigară dintr-un pachet mototolit pe care era scris ȚIGĂRI VICTORIA. Din grabă, o luă cu susul în jos și tot tutunul căzu pe podea. Cu următoarea a avut mai mult succes. S-a întors în sufragerie și s-a așezat la o măsuță care stătea în stânga *teleecranului*. Din sertarul mesei a scos un toc, o călimară cu cerneală și un carnet format *in-quarto*[3] cu spate roșu și copertă marmorată.

Dintr-un anumit motiv, *teleecranul* din sufrageria lui nu era amplasat corect, așa cum se obișnuia. În loc să fie pus

[3] Despre formatul unei cărți sau al unei file dintr-o carte, în care coala de hârtie imprimată este îndoită în patru, formând patru foi sau opt pagini.

LIBRIS We know books

pe peretele din capăt, de unde ar fi putut supraveghea toată camera, se afla pe peretele mai lung, față în față cu fereastra. Într-o parte, peretele avea o adâncitură nu prea mare, care inițial, probabil că a fost destinată pentru instalarea unor rafturi pentru cărți. Anume acolo stătea acum Winston. Atâta timp cât era ascuns în acea adâncitură, Winston nu se afla în vizorul *teleecranului* și chiar dacă încă putea fi auzit, cel puțin nu putea fi văzut. Într-o anumită măsură, anume modul în care a fost proiectată această cameră l-a și determinat pe Winston să realizeze ceea ce avea de gând să facă.

Și carnetul pe care tocmai îl scosese din sertar i-a sugerat același lucru. Era un carnet deosebit de frumos. Avea niște foi netede, de culoare crem, puțin îngălbenite de vreme. Era o hârtie care nu se mai fabrica de cel puțin 40 de ani. Presupunea însă că acest carnet era mult mai vechi. Îl văzuse așezat în vitrina unui magazin neîngrijit de vechituri dintr-un cartier dărăpănat al orașului (acum nu-și mai putea aminti în ce cartier anume) și fusese lovit instant de o dorință copleșitoare de a-l deține. Membrii de partid nu trebuiau să meargă în magazine obișnuite („achiziționarea bunurilor de pe piața liberă" se numea), dar regula nu era strict respectată, fiindcă existau diverse lucruri, precum șireturile sau lamele de ras, pe care era imposibil să le găsești în alte părți. A aruncat rapid o privire în susul și-n josul străzii, apoi s-a strecurat înăuntru și a cumpărat carnetul pentru 2,5 dolari. Nici el nu știa atunci pentru ce l-a luat. L-a pus în servietă și l-a adus pe furiș acasă. Chiar dacă era încă gol, carnetul în sine era un obiect care îl compromitea pe proprietarul său.

Ceea ce avea de gând să facă era să țină un jurnal. Nu era ilegal (nimic nu era ilegal, din moment ce nu mai existau legi), dar dacă ar fi fost găsit, era destul de sigur că va fi pedepsit cu moartea sau cu 25 de ani într-un lagăr de

muncă silnică. Winston fixă o peniță în toc și supse din ea pentru a îndepărta unsoarea. Stiloul era un instrument arhaic, pe care oamenii aproape că nu-l mai foloseau nici măcar pentru semnături, iar el cu greu și pe ascuns a făcut rost de unul, pentru că credea că acea hârtie frumoasă, crem merita să fie scrisă cu o peniță adevărată, și nu cu un pix. De fapt, nu era deprins să scrie de mână. În afara unor notițe foarte scurte, el obișnuia să dicteze totul unui *vorbit-scris* care era, desigur, de neconceput pentru ceea ce voia să facă acum. Și-a înmuiat stiloul în cerneală, apoi a șovăit pentru o clipă. Un fior i-a trecut prin oase. A însemna hârtia era actul decisiv. Cu litere mici și stângace, a scris:

4 aprilie 1984

S-a lăsat pe spate, fiind cuprins de un sentiment de neajutorare totală. În primul rând, nu știa cu certitudine că era anul 1984. Parcă trebuie să fie cam această dată, fiindcă era cât se poate de sigur că avea 39 de ani și că s-a născut în 1944 sau 1945. Totuși, în zilele acestea, era imposibil să stabilească vreo dată fără o marjă de eroare mai mică de un an sau doi.

Pentru cine scrie el acest jurnal? se întrebă el deodată. Pentru viitor, pentru cei nenăscuți. Gândurile îi stăruiseră câteva clipe în jurul datei îndoielnice de pe pagină, apoi se opriră brusc asupra cuvântului din *Nougrai*: GÂNDUBLU. Pentru prima oară, înțelesese anvergura a ceea ce inițiase. Cum ai putea comunica cu viitorul? Era imposibil. Dacă viitorul ar semăna cu prezentul, atunci nimeni nu ar ține cont de ceea ce va scrie Winston. Dacă însă acesta ar fi diferit, scrierile lui nu ar mai avea niciun sens.

Un timp Winston a stat uitându-se prostește la foaie. *Teleecranul* trecuse la o muzică militară, stridentă. Ciudat,

LIBRIS We know books

dar el nu numai că nu știa cum să se exprime, dar uitase și ceea ce intenționase inițial să spună. Săptămâni întregi se pregătise pentru acest moment și nu-i trecuse o dată prin minte că ar mai fi fost nevoie de altceva în afară de curaj. Scrisul propriu-zis era ușor. Tot ce trebuia să facă era să transfere pe hârtie interminabilul, neobositul monolog care i-a trecut prin cap, la propriu, ani întregi. În acest moment, până și monologul dispăruse. În plus, ulcerul varicos începuse să-i dea niște mâncărimi insuportabile. Încercă să nu se scarpine, fiindcă dacă ar fi făcut-o, i s-ar fi inflamat ca de fiecare dată. Secundele treceau. Nu era conștient de nimic altceva decât de golul paginii din fața lui, de mâncărimea pielii de deasupra gleznei, de trâmbițatul muzicii și de o ușoară amețeală cauzată de gin.

Deodată, a început să scrie într-o panică absolută, dându-și parțial seama de ceea ce așternea pe hârtie. Scrisul lui de mână mic și copilăresc se răzlețea în susul și-n josul paginii, lepădându-se mai întâi de majuscule, iar în cele din urmă chiar și de puncte:

4 aprilie 1984. Azi-noapte la cinema. Numai filme de război. Unul foarte bun cu o navă plină de refugiați, bombardată undeva în Mediterană. Publicul foarte amuzat de cadrele cu un grăsan uriaș care înota, încercând să fugă, dar un elicopter se ținea după el, mai întâi îl vedeai bălăcindu-se în apă ca un marsuin, apoi îl priveai prin luneta armei din elicopter, iar mai târziu, era plin de găuri și apa din jurul lui se făcea roz, iar el se scufunda așa de repede, ca și cum găurile lăsaseră apa să-i intre înăuntru, publicul râzând în hohote când s-a scufundat. Pe urmă vedeai o barcă de salvare plină de copii și un elicopter care plana deasupra. era o femeie de vârstă mijlocie, poate era evreică care stătea la proră cu un

băiețel de vreo trei ani în brațe. băiețelul țipa de spaimă și-și ascundea capul la pieptul ei ca și cum ar fi încercat să se ascundă în ea, iar femeia își pusese brațele în jurul lui și-l alina, deși ea însăși era speriată de moarte, în tot acest timp acoperindu-l pe cât de mult posibil de parcă ar fi crezut că brațele ei îl pot apăra de gloanțe. apoi elicopterul a aruncat o bombă de 20 de kilograme în ei, o explozie teribilă și barca s-a făcut toată surcele. apoi a fost un cadru minunat cu brațul unui copil care se înălța sus sus sus drept în aer un elicopter cu o cameră la nas trebuie să-l fi urmărit și erau multe aplauze de pe locurile partidului dar o femeie de jos din partea cu proletari a început deodată să facă scandal și să țipe ei nu trebuiau să ne arate asta nu în fața copiilor nu trebuia nu e bine nu în fața copiilor nu e până ce poliția a scos-o a scos-o afară nu cred că i s-a întâmplat ceva nimănui nu-i pasă ce spun proletarii reacție tipică de proletar ei niciodată...

Winston s-a oprit din scris, în parte și pentru că suferea din cauza unei crampe. Nu știa ce-l făcuse să se descarce de potopul acesta de nonsens. Dar era ciudat că în timp ce făcea asta, o amintire total diferită i se clarificase în minte într-atât, încât simțise că e în stare s-o și aștearnă pe hârtie. Acum realiză că anume din cauza acelui incident a decis brusc să vină acasă și să înceapă jurnalul azi.

Se întâmplase în acea dimineață, la Minister, dacă se poate spune că ceva atât de vag se întâmplă.

Era aproape 11:00, iar la Departamentul de Evidență, unde lucra Winston, angajații de acolo își scoteau scaunele din cabinele în care munceau și le duceau în mijlocul holului, punându-le în fața *teleecranului* pentru a se pregăti de cele Două Minute de Ură. Winston tocmai își ocupa locul pe unul dintre rândurile din mijloc, când două persoane

LIBRIS We know books

pe care le cunoștea din vedere, dar cu care nu vorbise niciodată, au intrat pe neașteptate în încăpere. Pe fată o întâlnea des pe coridoare. Nu-i cunoștea numele, dar știa că lucra la Departamentul de Ficțiune. Probabil că avea vreo muncă ce ține de mecanică la una dintre mașinile de scris romane, deoarece o văzuse de câteva ori cu mâinile uleioase și cu o cheie de piulițe. Avea vreo 27 de ani, era pistruiată și avea părul des. Părea sigură pe sine și avea un mers rapid, ca de atlet. O centură roșie și strâmtă, emblema Ligii Juniorilor Anti-Sex, era înfășurată de mai multe ori în jurul taliei salopetei sale, îndeajuns de strâns, cât să-i scoată în evidență grația șoldurilor. Winston a displăcut-o din primul moment în care a văzut-o. Știa și de ce. Era din cauza atmosferei de câmpuri de hochei și de băi reci, și de drumeții în grup, și de curățenie generală a minții pe care reușea să o emane în jurul ei. Îi displăceau aproape toate femeile, în special cele tinere și drăguțe. Femeile și mai ales cele tinere dintotdeauna fuseseră cele mai fanatice aderente ale Partidului, care înghițeau orice sloganuri, care erau spioane amatoare și care adulmecau orice erezie. Dar această fată în mod special îi dădea impresia că ar fi mai periculoasă decât majoritatea. Odată, când trecuseră unul pe lângă altul pe coridor, ea i-a aruncat o privire piezișă care părea să-l străpungă și pentru o clipă îl umpluse de o teroare neagră. Îi trecuse prin cap până și ideea că ea ar putea fi un agent al Poliției Gândului. Ce-i drept, acest lucru era foarte puțin probabil. Și totuși de fiecare dată când se afla în preajma ei, Winston continua să simtă o neliniște ciudată amestecată cu frică și ostilitate.

Cealaltă persoană era un bărbat pe nume O'Brien, un membru al Partidului Intern care deținea un post atât de important și atât de abstract, încât Winston avea doar o idee vagă despre ceea cu ce se ocupa el. Văzând salopeta unui

membru al Partidului Intern, oamenii din fața *teleecranului* au tăcut pentru o clipă. O'Brien era un bărbat înalt, vânjos, cu ceafă groasă și cu trăsăturile fetei aspre, batjocoritoare și brutale. În ciuda înfățișării sale înfricoșătoare, avea un farmec aparte. Avea obiceiul de a-și potrivi ochelarii pe nas, iar acest gest, cât de ciudat ar părea, era dezarmant, fiind cumva un semn al unui om manierat. Era un gest care, dacă se mai gândea cineva în asemenea termeni, ar fi putut să amintească de un nobil din secolul XVIII care-și oferă tabachera cu tutun de prizat. Winston l-a văzut pe O'Brien probabil de vreo duzină de ori în aproape tot atâția ani. Se simțea profund atras de el și nu doar fiindcă era intrigat de contrastul dintre ținuta lui rafinată și fizicul său de boxer profesionist. Ci mai mult datorită unei convingeri secrete – sau poate nici măcar dintr-o convingere, ci mai degrabă dintr-o speranță – că ortodoxia politică a lui O'Brien nu era perfectă. Ceva din fața lui sugera asta într-un mod irezistibil. Dar poate că ceea ce puteai citi pe fața lui nici măcar nu era *neortodoxie*, ci pur și simplu inteligență. În orice caz, avea înfățișarea unui om cu care ai fi putut vorbi dacă l-ai fi prins singur și dacă ai reușit să păcălești *teleecranul*. Winston n-a făcut niciodată nici cel mai mic efort să-și verifice bănuiala, pentru că adevărul era că nu exista nicio cale să facă asta. Când a intrat în încăperea unde se afla *teleecranul*, O'Brien s-a uitat la ceasul de pe mână, a văzut că era aproape 11:00 și a decis să rămână în Departamentul de Evidență până când s-ar fi terminat cele Două minute de Ură. S-a așezat în același rând cu Winston, la două scaune distanță. O femeie scundă, cu părul nisipiu, care lucra în biroul de lângă cel al lui Winston, stătea între ei. Fata cu părul închis la culoare stătea chiar în spate.

În următoarea clipă, un discurs hidos, zdrobitor, de parcă o mașinărie monstruoasă ar funcționa fără ulei, a